

મગફળીના પાનના રોગો

વહેલા આવતા પાનના ટપકાનો રોગ (વહેલી આવતી ચીતરી) (સર્કોસ્પોરા એરાચીડીકોલા)

આ રોગ પાક વાવ્યા પછી લગભગ ૩૦ દિવસે લાગતો હોય છે. પાનના ઉપરના ભાગમાં ૧ થી ૧૦ મી.મી. વ્યાસના અનિયમિત આકારના પીળાશ પડતા ઘેરા ભૂખરા રંગના ટપકા જોવા મળે છે. આ ટપકાની ફરતે પીળા રંગની કીનારી જોવા મળે છે. આ રોગના બીજાણું ઓ મુખ્યત્વે પાન ની ઉપરની બાજુએ જ જોવા મળે છે જ્યારે આજ જગ્યાનો નીચેનો ભાગ આછા ભૂખરા રંગનો દેખાય છે. જ્યારે રોગ ગંભીર રૂપ ધારણ કરે છે ત્યારે રોગ લાગેલા પાંદડાઓ ખરી જાય છે આવા સમયે છોડની ડાળીઓ તથા થળ પર પણ ભૂખરા રંગનાં રોગના ટપકા જોવા મળે છે.

મોડા આવતા પાનના ટપકાનો રોગ (મોડી આવતી ચીતરી) (ફ્રિઝારીઓપ્સીસ પર્સોનેટા)

આ રોગ સામાન્ય રીતે ૬૦ દિવસથી પાકની કાપણી સુધી જોવા મળે છે. આ રોગ માં સામાન્ય રીતે પાન ના નીચેના ભાગમાં ૧ થી ૬ મી.મી. વ્યાસ વાળા નાના નાના ઘેરા કાળા રંગના ખરબચડા દેખાવ વાળા અને મહદ અંશે ગોળ, અને પુષ્કળ પ્રમાણમાં ટપકા જોવા મળે છે. આ ટપકાના વચ્ચે નાં ભાગમાં કાળા રંગના આ ફૂગના બીજાણુંઓ પુષ્કળ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. જ્યારે રોગ ગંભીર માત્રામાં લાગે ત્યારે આ નાના ટપકા ઓ એક બીજ સાથે જોડાય જાય છે જેને લીધે અપરીપક્વ પાન સુકાવા લાગે છે અને અંતે ખરી પડે છે અને છોડની ડાળીઓ તથા થળ પર પણ રોગના ટપકા જોવા મળે છે. આ બંને જાતના પાનના ટપકાના રોગને “ટીકકા” નાં રોગ થી ઓળખવામા આવે છે.

ગેરૂ (પક્કસીનીયા એરાચીડીસ)

શરૂઆતમાં પાનની ઉપરની સપાટી પર આછાપીળા રંગના ધાબા જોવા મળે છે જ્યારે આ ધાબાની પાનની નીચેની સપાટી પર પીળાશ પડતા લીલા ફોડલા જોવા મળે છે સમય જતા આ ફોડલા માં ગેરૂ રંગની બીજાણુંઓની નાની નાની ઢગલીઓ જોવા મળે છે. વધુ પડતા ઉપદ્રવ સમયે પાન સુકાયને છોડ પર ચોટેલા રહે છે. ગેરૂ રંગની બીજાણુંઓની નાની નાની ફોડલીઓ છોડના અન્ય ભાગો પર પણ જોવા મળે છે. આવા રોગગ્રસ્ત છોડના દાણા ઓ કદમા નાના અને ચીમળાયેલા રહે છે. ગેરૂ અને ટીકકા ના રોગના લક્ષણો છોડ પર એક સાથે પણ જોવા મળે છે.

અલ્ટરનેરીયા દ્વારા પાનનો સુકારો (અલ્ટરનેરીયા પ્રજાતિઓ)

શરૂઆતમાં આ રોગમાં સુકારો પાનની કિનારી ઉપરથી શરૂ થાય છે. શરૂઆતમાં પાનની કિનારી આછા પીળા રંગના “V” આકાર ની જોવા મળે છે. ત્યારબાદ આ રોગની તીવ્રતા વધતા પાનની વચ્ચેની મુખ્ય નસો પણ સુકાવા માડે છે, આખરે પાન બળેલું સુકારા જેવું દેખાય છે. આખરી તબક્કામાં આવા રોગોયુક્ત પાનની કિનારી બાજુએથી વાળી ને બરડ બની જાય છે. જ્યારે આ રોગનો ઉપદ્રવ વધે છે ત્યારે પાન પરના આવા ચિન્હો ભેગા મળીને પાન બળી ગયું હોય તેવા તેના લક્ષણો દર્શાવે છે.

વિષાણું જન્ય રોગ

મગફળીનો અગ્રકલીકાનો સુકારો (પી.બી.એન.ડી)

અસરગ્રસ્ત છોડ કદમા ખુબજ નાના રહી જાય છે, પાંદડાઓ સામાન્ય પાનની સરખામણીમા સાંકડા અને નાના રહે છે પાંદડાઓ નાના ઘટ્ટ અને ગુચ્છાદાર બને છે. રોગની શરૂઆતમાં કુમળા પાન પર નાના નાના આછા પીળા રંગના ગોળ વર્તુળો જોવા મળે છે થોડા સમય બાદ આવા રોગ ગ્રસ્ત છોડની અગ્રકલીકાઓ સડીને સુકાવા માડે છે. સમય જતા મગફળીના થડ અને પાર્ણ પત્રના ટોચનો ભાગ બળી જાય છે અને છોડ મૃત્યુ પામે છે. આ રોગનો ફેલાવો શ્રીપ્સ નામની જીવાત દ્વારા થાય છે.

ગેરુ
(પક્કસીનીયા એરાચિડીસ)

અલ્ટરનેરીયા દ્વારા પાનનો સુકારો
(અલ્ટરનેરીયા પ્રજાતિઓ)

મગફળીનો અગ્રકલીકાનો સુકારો
(પી.બી.એન.ડી)

મુળગાંઠના સૂત્રકૃમિ
(મેલોડોગાઈની અસ્નારીઆ, મેલોડોગાઈની જ્વાનીકા)

મુળ-જાખમના સૂત્રકૃમિ
(પ્રેટીલેન્કસ પ્રજાતિઓ)

કાલહસ્તી
(ટાયલેકોરીન્કસ બ્રેવીલીનીએટસ)

સુત્રકૃમી દ્વારા થતા રોગો

૮૦ કરતા વધુ સુત્રકૃમીની પ્રજાતિઓ વનસ્પતિના રોગો સાથે જોડાયેલી છે. આમાંથી મગફળીમાં રોગો ઉત્પન્ન કરતી સુત્રકૃમીની જાતો વિષેની વિસ્તૃત છણાવટ નીચે મુજબ છે.

મુળગાંઠના સૂત્રકૃમિ (મેલોડોગાઈની અરેનારીઆ, મેલોડોગાઈની જ્વાનીકા)

મુળગાંઠના સૂત્રકૃમિના ચેપને લીધે છોડની વૃદ્ધિ એકદમ ઘટી જાય છે. છોડ નાનો રહે છે અને છોડ પીળા પળીને સુકાઈ જાય છે. જેથી ખેતરમાં ગુંડા પડે છે. આવા રોગગ્રસ્ત છોડના મુળિયા સુયા તથા ડોડવા પર નાની નાની ગાંઠો જોવા મળે છે આ ગાંઠો નાં કદ અને આકાર જુદા જુદા હોય છે જે મૂળની અંદરના ભાગે આવેલ સોજ પર આધાર રાખે છે. ઘણી વખત આવા છોડના સુયા તથા ડોડવા બગડી જાય છે. વધુ પડતા ઉપદ્રવ સમયે રોગગ્રસ્ત છોડમાં દોડવાના બંધાવાની પ્રક્રિયા મુળગાંઠના સૂત્રકૃમિને લીધે ગંભીર રીતે અસર પામે છે.

મુળ-જખમના સૂત્રકૃમિ (પ્રેટીલેન્કસ પ્રજાતિઓ)

મુળ-જખમના સૂત્રકૃમિના લક્ષણો છોડમાં મુખ્યત્વે જમીનની નીચેના ભાગમાં જોવા મળે છે. આવા છોડના મુળ અવિકસિત તેમજ કદમાં નાના રહે છે. રોગગ્રસ્ત છોડના ડોડવા ઉપર શરૂઆતમાં ટાંકણીના માથા જેવડા નાના નાના ભૂખરા રંગના ટપકા જોવા મળે છે જેમ જેમ ઉપદ્રવ વધતો જાય તેમ તેમ આ ટપકા વધુ ઘેરા રંગના અને કદમાં વધુ મોટા થતા જાય છે. આવા જુના ટપકા ભૂખરા “ધાબા રૂપે” ડોડવા પર જોવા મળે છે.

કાલહસ્તી (ટાયલેકોરીન્કસ બ્રેવીલીનીએટસ)

આ રોગ મુખ્યત્વે ખેતરમાં જુદા જુદા ગુંડાઓ માં જોવા મળે છે. આ રોગમાં છોડનો વિકાસ એકદમ ઘટી જાય છે અને છોડ વધુ પડતો ઘાટો લીલો દેખાય છે અને ઠીંગણો રહી જાય છે. રોગની શરૂઆતમાં નાના નાના પાણી પોચા ભૂખરા રંગના ટપકા સૂયા તેમજ વિકસતા ડોડવા પર જોવા મળે છે જ્યારે આગળની અવસ્થામાં સંપૂર્ણ ડોડવું કાળું અને સડી ગયેલું હોય તેવું દેખાય છે. આવા રોગગ્રસ્ત ડોડવાના દાણા કદમાં નાના અને દેખાવમાં તંદુરસ્ત જોવા મળે છે.

જીવાત અને રોગનું સંકલિત વ્યવસ્થાપન

- ઉનાળામાં ૮ થી ૧૦ ઈંચ ઉંડી ખેડ કરવી જેથી સુર્યના તાપમાં તપવાથી રોગકારક કૂગ અને જીવાતનો નાશ થાય છે.
- ખેતરમાંથી મગફળીના અરોડા તેમજ જડિયા મૂળિયાં દૂર કરવા.
- મગફળીના પાકનું કપાસ, ઘઉં, મકાઈ, જુવાર, ડુંગળી અને લસણ જેવા પકોસાથે પાક ફેરબદલી કરવી અથવા મગફળીના પાકને મઠ જેવા પાકો સાથે મિશ્ર પાક લેવાથી થડના સુકારા ના રોગનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.
- ધાન્ય પાકો સાથે પાકની ફેરબદલી દ્વારા મગફળીના પાકમાં સૂત્રકૃમિનો ઉપદ્રવ ઘટાડી શકાય છે.
- મગફળીના ખેતરને ફરતે ૩ થી ૪ હાર બાજરાના પાકની વાવવાથી તેમજ એરંડાના પાકને મગફળીના પાક સાથે મિશ્ર તરીકે (૨૫૦ ગ્રામ બીજ/હેક્ટર) વાવવાથી લશ્કરી ઈયળનુ નુકશાન ઘટાડી શકાય છે.
- મગફળીમાં આંતર પાક તરીકે બાજરા તથા મકાઈ જેવા પાકનું વાવેતર કરવાથી શ્રીપ્સ ની હલનચલન ઘટે છે જેથી કરીને મગફળીના અગ્રકાલીકા ના રોગનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.
- મગફળીમાં આંતર પાક તરીકે બાજરા, જુવાર, મકાઈ તથા તુવેર જેવા પાકનું વાવેતર કરવાથી મગફળીના ચીતરી તેમજ ગેડ્ડ જેવા રોગનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.
- મગફળીમાં આંતર પાક તરીકે સોયાબીનના પાકનું વાવેતર કરવાથી પાનકોરીયુ, શ્રીપ્સ તેમજ તડતડીયા જ્યારે ચોળીના પાકનું વાવેતર કરવાથી પાનકોરીયાની જીવાતોનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.
- મગફળીના વાવેતરના ૧૫ દિવસ પહેલા ચાસમાં લીમડાનો અથવા એરંડીનો અથવા રાયડાનો ખોળ ૫૦૦ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટર મુજબ વાવવાથી મગફળીના કંઠનો સૂકારો અને મગફળીના થડ ના સૂકારા જેવા રોગનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે તેમજ પાકની તંદુરસ્તી અને પાકનો વિકાસ સારો જોવા મળે છે.
- જે વિસ્તારમાં મગફળીના પાકમાં સૂત્રકૃમિનો ઉપદ્રવ ખુબજ વધારે હોય ત્યાં વાવેતરના ૭ દિવસ પહેલા ચાસમાં લીમડાનો અથવા એરંડીનો અથવા રાયડાનો ખોળ ૫૦૦ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટર મુજબ વાવવાથી તેમજ મગફળીના બીજને કાર્બોસલ્ફાન ૨૫ ડીએસ ૩% ના સક્રિય તત્વ ના દર મુજબ બીજ માવજત આપીને અથવા કાર્બોફ્યુરાન ૩ જી ૧ થી ૨ કિલોગ્રામ સક્રિય તત્વ પ્રતિ હેક્ટર ના દર મુજબ વાવતા સમયે જમીનમાં આપીને વાવેતર કરવાથી સૂત્રકૃમિનો ઉપદ્રવ ઘટાડી શકાય છે.
- રોગ અને જીવાત પ્રત્યે પ્રતિકાર ધરાવતી જાતોનું વાવેતર કરવું.
- રોગ અને જીવાત મુક્ત તંદુરસ્ત દાણાનું વાવેતર કરવું.
- ઉગસુક ના રોગ થી બચવા મગફળીનું વધુ ઊંડાઈ એ વાવેતર ન કરવું.

- મગફળીના પાકનું આગોતરું વાવેતર કરવાથી પાન કોરિયું તથા ઘેણનો ઉપદ્રવ ઘટાડી શકાય છે.
- બીજને વાવતા પહેલા ટ્રાઈકોડર્મા હર્જ્યાનમ અથવા ટ્રાઈકોડર્મા વીરીડી ૧૦ ગ્રામ/કિલો બીજ અથવા ટેબુકોનાઝોલ ૨ ડીએસ ૧.૫ ગ્રામ/કિલો બીજ અથવા કાર્બેન્ડેઝીમ ૨ ગ્રામ/કિલો બીજ અથવા મેન્કોઝેબ ૩-૪ ગ્રામ/કિલો બીજ નામની કોઈપણ એક દવાનો ૫૮ આપવો તથા ટ્રાઈકોડર્મા પ્રજાતિઓ ૪ કિલોગ્રામ ને ૨૫૦ કિલોગ્રામ ગળતીયા છાણીયા ખાતરમાં અથવા ૨૦૦ કિલોગ્રામ એરંડીના ખોળમાં ભેળવીને વાવતા પહેલા જમીનમાં આપવાથી, બીજ તેમજ જમીન જન્ય રોગનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.
- લીલી તેમજ લશ્કરી ઈયળો ની આગોતરી હાજરી જાણવા તેમજ નિયંત્રણ માટે ખેતરમાં ૧-૨ પ્રકાશ પિંજર/હેક્ટર અને ૧૦ ફેરોમોન ટ્રેપ/હેક્ટર પ્રમાણે રાખવા. આવીજ રીતે પાનકોરીયાની આગોતરી હાજરી જાણવા તેમજ નિયંત્રણ માટે ખેતરમાં ૨૫ ફેરોમોન ટ્રેપ/હેક્ટર પ્રમાણે રાખવા.
- લશ્કરી ઈયળો તેમજ કાતરા ઈયળોના ઈંડાઓ તેમજ નાની નાની ઈયળોના સમુહ ને તથા સફેદ ઘેણના પુખ્ત કીટકોને હાથથી વીણીને નાશ કરવો.
- ડાળિયા, કરોળિયા, ભમરીઓ તથા કાયસોપા જેવા કુદરતી પરભક્ષીઓનું જતન કરવું.
- ટ્રાઈકોગ્રામા ચીલોનીસ અને ટીલોનોમસ રેમસ જેવા પરભક્ષી ૫૦,૦૦૦ પ્રતિ હેક્ટર પ્રમાણે ૭ થી ૮ દિવસના અંતરે બે વખત છોડવા તેમજ બ્રેકોન હેબેટોર ૫,૦૦૦ પ્રતિ હેક્ટર પ્રમાણે ૭ થી ૮ દિવસના અંતરે બે વખત લીલી, લશ્કરી તેમજ પાનકોરીયા ઈયળોના નિયંત્રણ માટે ખેતરમાં છોડવા.
- લીલી તેમજ લશ્કરી ઈયળોના નિયંત્રણ માટે બજારમાં મળતું ન્યુક્લીયર પોલીહાયડ્રોસીસ નામના વિષાણું (એન પી વી) નું દ્રાવણ લીલી તેમજ લશ્કરી ઈયળ માટેનું દ્રાવણ ૪ મિ.લી./૧૦ લીટર પાણીમાં, તેમજ કાતરા ઈયળોના નિયંત્રણ માટે વિષાણું નું દ્રાવણ ૩ મિ.લી./૧૦ લીટર પાણીમાં ઓગળીના સાંજના સમયે છંટકાવ કરવો.
- લીલી, લશ્કરી ઈયળ તથા કાતરા ઈયળોના નિયંત્રણ માટે બજારમાં મળતા બેસીલસ થુરીનજીએનસીસ નામના જીવાણુંના પાવડરનો ૨ ગ્રામ/લીટર પ્રમાણે પાણીમાં ઓગળીને સાંજના સમયે છંટકાવ કરવો.
- નુમોરીયા રીલેઈ તથા બીવેરીયા બેઝીયાના નામની ફૂગનો છંટકાવ ૨ ગ્રામ/લીટર પ્રમાણે પાણીમાં ઓગળીને સાંજના સમયે કરવાથી લીલી અને લશ્કરી ઈયળ નું નિયંત્રણ કરી શકાય છે. જ્યારે ચુસીયા પ્રકારની જીવાતોના નિયંત્રણ માટે વર્ટીસીલીયમ લેકેની નામની ફૂગનો છંટકાવ ૫ ગ્રામ/લીટર પ્રમાણે પાણીમાં ઓગળીને સાંજના સમયે છંટકાવ કરવો.
- પાન કોરી ખાનારી જીવાતોના નિયંત્રણ માટે લીંબોળીનું તેલ ૫ મિ.લી./લીટર તથા સાબુનો પાવડર ૧ ગ્રામ/લીટર પ્રમાણે પાણીમાં નાખીને અથવા ૫% લીંબોળીના બીજનો અર્ક નો છંટકાવ કરવો. આમ કરવાથી ચીતરી તેમજ ગેરુના રોગનું પણ નિયંત્રણ કરી શકાય છે.

- જો જરૂરીયાત જણાય તો ચીતરી તેમજ ગેરુના રોગના નિયંત્રણ માટે પ્રોપીકોનાઝોલ ૨૫ ઈસી ૧ મિ.લી./લીટર અથવા હેક્ષાકોનાઝોલ ૫ ઈસી ૧ મિ.લી./લીટર અથવા ટેબુકોનાઝોલ ૨૫.૯ ઈસી ૧.૫ મિ.લી./લીટર પ્રમાણે પાણીમાં ઓગાળીને કોઈપણ એક દવાનો છંટકાવ કરવો.
- જો જરૂરીયાત જણાય તો યુસીયા પ્રકારની જીવાતો જેવીકે મોલો-મશી ,તડતડીયા અને શ્રીપ્સના નિયંત્રણ માટે ડાઈમેથોએટ ૩૦ ઈસી ૨ મિ.લી./લીટર અથવા મોનોક્રોટોફોસ ૩૬ એસએલ ૨.૫ મિ.લી./લીટર અથવા ઈમીડાક્લોપ્રીડ ૧૭.૮ એસએલ ૦.૩ મિ.લી./લીટર અથવા થાયોકલોપ્રીડ ૪૮૦ એસસી ૦.૩ મિ.લી./લીટર અથવા થાયોમેથોક્ષામ ૨૫ ડબલ્યુજી ૦.૨ ગ્રામ/લીટર અથવા એસીટામેપ્રીડ ૨૦ એસપી ૦.૨ ગ્રામ/લીટર પ્રમાણે પાણીમાં નાખીને કોઈપણ એક દવાનો છંટકાવ, પાક ૨૫ થી ૩૦ દિવસનો થાય ત્યારે કરવો.
- જો જરૂરીયાત જણાય તો પાન કોરી ખાનારી જીવાતોના નિયંત્રણ માટે ક્લોરોપાયરીફોસ ૨૦ ઈસી ૨.૫ મિ.લી./લીટર અથવા ક્વિનાલફોસ ૨૫ ઈસી ૨ મિ.લી./લીટર અથવા પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી ૨ મિ.લી./લીટર અથવા ફ્લુબેન્ડામાઈડ ૪૮૦ એસસી ૦.૨ મિ.લી./લીટર અથવા નોવાલ્યુરોન ૧૦ ઈસી ૧ મિ.લી./લીટર પ્રમાણે પાણીમાં નાખીને કોઈપણ એક દવાનો છંટકાવ કરવો.
- જો જરૂરીયાત જણાય તો પાનકોરીયા ઈયળોના નિયંત્રણ માટે પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી ૨ મિ.લી./લીટર અથવા સ્પીનોસેડ ૪૫ એસસી ૦.૩ મિ.લી./લીટર અથવા ફ્લુબેન્ડામાઈડ ૪૮૦ એસસી ૦.૨ મિ.લી./લીટર અથવા ક્વિનાલફોસ ૨૫ ઈસી ૨ મિ.લી./લીટર પ્રમાણે પાણીમાં નાખીને કોઈપણ એક દવાનો છંટકાવ કરવો.
- કાતરા ઈયળોનો ફેલાવો અટકાવવા માટે ખેતરને ફરતે ઊંડી ખાઈ ગાળવી અને તેમાં કાર્બારીલ ૫૦ ડબલ્યુપી પાવડરનો ૫% મુજબ છંટકાવ કરવો.
- લશ્કરી ઈયળોના નિયંત્રણ માટે કમોદનું ભૂસુ ૧૨.૫ કિલોગ્રામ + ગોળની રસી/ગોળ ૨.૫ કિલોગ્રામ + કાર્બારીલ ૫૦ ડબલ્યુપી ૧.૨૫ કિલોગ્રામ મુજબ લઈને તેને બરાબર ભેળવીને પ્રલોભીકા બનાવીને જમીન પર વેરવી.
- મગફળીના ભોટવાના નિયંત્રણ માટે સંગ્રહ સ્થાનોની બરાબર સફાઈ કરીને તેની દીવાલો, છત અને તળિયા પર મેલાથીયોન ૫૦ ઈસી ૫ મિ.લી./લીટર અથવા ડેલ્ટામેથ્રીન ૨.૫ એસસી ૦.૫ મિ.લી./લીટર પ્રમાણે પાણીમાં નાખીને કોઈપણ એક દવાનો છંટકાવ કરવો. તેમજ મગફળીનો સંગ્રહ કર્યા બાદ એલ્યુમીનીયમ ફોસ્ફાઈડ ૫૬% નુ ૧૦ ગ્રામ વજનનું એક પાઉચ પ્રતિ ૧ ટન મગફળી મુજબ મુકીને હવાચુસ્ત બંધ કરીને ધુમીકરણ કરવું.

મગફળીના પાકમાં જીવાતો અને રોગોનું સંકલિત વ્યવસ્થાપન કરવા માટે શું કરવું અને શું ન કરવું

• શું કરવું?

- જમીનનું સૌરીકરણકરવું, ઉનાળામાં ઉંડી ખેડ કરવી, પાકના જળીયા મૂળિયાં તેમજ નિંદામણ દૂર કરવા.
- બીજને માવજત આપવી, પાકની ફેરબદલી કરવી તેમજ આંતર પાકનું વાવેતર કરવું.
- જરૂરીયાત મુજબ જ રસાયણિક ખાતરોનો ઉપયોગ કરવો.
- જીવાતો અંગેની આગોતરી દેખરેખ રાખવી અને નિયંત્રણ માટેના સમયસરના જરૂરી પગલા લેવા.
- અતિ આવશ્યક જરૂરીયાત ન હોય ત્યાં સુધી રસાયણિક દવાઓનો ઉપયોગ ટાળવો અને તેને બદલે જૈવિક દવાઓનો ઉપયોગ કરવો.
- મગફળીના પાક સાથે આશ્રય પાકોનું વાવેતર કરીને કુદરતી પરોપજીવી અને પરભક્ષી ઓનું જાતન કરવું.
- જૈવિક દવાઓનો છંટકાવ વહેલી સવારે અથવા સાંજના સમયે જ કરવો.
- મગફળીના રોગ “અગ્રકીલકાનો સૂકારો” ગ્રસ્ત છોડ ને દૂર કરીને તેનો નાશ કરવો.

• શું ન કરવું?

- આંતરખેડ કરતી સમયે માટી સ્ફુરણ પામતા બીજ પત્રો અથવા પાન પર ન પડે તેની કાળજી રાખો.
- વધુ પડતા નાઈટ્રોજન યુક્ત ખાતરો ન આપવા, આમ કરવાથી છોડ નો વાનસ્પતિક વિકાસ વધુ થાય છે જેથી કરીને રોગ અને જીવાતોનો ઉપદ્રવ વધે છે.
- આડેધડ બિન જરૂરી જંતુનાશક દવાઓનો ઉપયોગ ન કરવો.
- પવનની દિશા વિરુદ્ધ, તેમજ વધુ પડતા સૂર્યતાપમાં જંતુનાશક દવાઓનો છંટકાવ ન કરવો.
- વ્યાપક પ્રમાણમાં કીટકોની જાતિઓ ને અસર કરતી હોય તેવી જંતુનાશક દવાઓનો ઉપયોગ ન કરવો.
- મગફળીના રોગ “અગ્રકીલકાનો સૂકારો” ગ્રસ્ત છોડને ખેતરમાં ન રહેવા દેવો.
- મગફળીના ડોડાવામાં જો ભેજનું પ્રમાણ ૮%થી વધુ હોય તેવી મગફળીનો સંગ્રહ સ્થાનમાં સંગ્રહ ન કરવો.
- મગફળીનો સંગ્રહ જીવાત ગ્રસ્ત કોથળા કે જીવાત ગ્રસ્ત સંગ્રહ સ્થાનમાં ન કરવો.

મગફળીમાં મુખ્ય જીવાતોની ક્ષમ્યમાત્રા

જીવાતનું નામ	ક્ષમ્યમાત્રા
મગફળીનું પાન કોરીયું	પાક ૩૦ દિવસનો થાય ત્યાં સુધીમાં પાંદડા પર ૫ પોલાણ/છોડ.
લશ્કરી ઈયળ	પાક ૩૦ દિવસનો થાય ત્યાં સુધીમાં ૨૦-૨૫% પાનનું જીવાતના નુકશાનને લીધે ખરી જવું.
લીલી ઈયળ	પાક ૩૦ દિવસનો થાય ત્યાં સુધીમાં ૨૦-૨૫% પાનનું જીવાતના નુકશાનને લીધે ખરી જવું.
કાતરા ઈયળ	પાક ૩૦ દિવસનો થાય ત્યાં સુધીમાં ૨૦-૨૫% પાનનું જીવાતના નુકશાનને લીધે ખરી જવું.
શ્રીખ્સ	રોપ અવસ્થામાં ૫ શ્રીખ્સ પ્રતિ કુંપળ.
તડતડીયા	૩૦ દિવસનો પાક થાય ત્યારે ૫ થી ૧૦ પુખ્ત તડતડીયા પ્રતિ છોડ.
મોલો-મશી	રોપ અવસ્થામાં ૫ થી ૧૦ મોલો પ્રતિ છોડ.
સફેદ ઘોણ/મુંડા	૧ ચોરસ મીટર વિસ્તારમાં ૧ ઈયળ.

મગફળીની જીવાતો અને રોગો પ્રત્યે પ્રતિકાર શક્તિ ધરાવતી મગફળીની જુદી જુદી જાતો*

જીવાત અને રોગનું નામ	મગફળીની જાતોનું નામ
મગફળીનું પાન કોરીયું	ગીરનાર-૩, જીજી-૧૬, દુર્ગા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, ફૂલે ઉનપ, કો(જીએન)-૫, વીઆરઆઈ(જીએન)-૭ અને જીજી-૧૪.
લશ્કરી ઈયળ	જીજી-૧૬, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, એચએનજી-૧૨૩, અભયા, ફૂલે ઉનપ, વસુંધરા, કો(જીએન)-૫ અને જીજી-૧૪.
લીલી ઈયળ	કાદરી હરિતાંધ્રા.
શ્રીપ્સ	ગીરનાર-૨, ગીરનાર-૩, જીજી-૧૬, દુર્ગા, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, અભયા, જવાહર મગફળી-૩, ફૂલે ઉનપ, પૃથા, વસુંધરા, કાદરી-૭, કાદરી-૮ અને જીજી-૧૪.
મોલો-મશી	ગીરનાર-૨, જવાહર મગફળી-૩, પૃથા, કાદરી-૭ અને કાદરી-૮.
તડતડીયા	ગીરનાર-૨, દુર્ગા, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ રાજ મગફળી, પૃથા, અભયા, જવાહર મગફળી-૩, કાદરી-૭, કાદરી-૮ અને કાલાહસ્તી.
ઉગસુક નો રોગ	જીજી-૮, ટીજી-૩૭એ, સ્મૃતિ, બીએયુ-૧૩, એચએનજી-૬૯, મલ્લિકા, જીજી-૨૨ અને એમ-૫૪૮.
થડનો સૂકારો	જીજી-૮, જીજી-૩૧, આઈસીજીવી-૦૦૩૫૦, કાદરી હરિતાંધ્રા, સ્મૃતિ, ટીજી-૩૮બી, ટીજી-૫૧, એચએનજી-૬૯, ફૂલે ઉનપ, રતનેશ્વર, વસુંધરા અને જીજી-૧૭.
મૂળનો સુકારો	ટીજી-૫૧ અને વીએલ-મગફળી-૧.
વહેલી આવતી ચીતરી	જવાહર મગફળી-૨૩, કાદરી-૬, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, સ્મૃતિ, વીઆરઆઈ-૨, બીએયુ-૧૩, એચએનજી-૬૯, આઈસીજીવી-૦૦૩૫૦, કૌશલ, અંબર, ચિત્રા, જવાહર મગફળી-૩, કાદરી-૫, વેમાના, કાદરી-૮, એમ-૫૫૨, એમ-૫૪૮ અને સોમનાથ.
મોડી આવતી ચીતરી	ગીરનાર-૨, જીજી-૭, જીપીબીડી-૫, આઈસીજીવી-૦૦૩૫૦, આઈસીજીવી-૯૧૧૧૪, જવાહર મગફળી-૨૩, કાદરી-૬, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, સ્મૃતિ, ટીજી-૨૬, ટીજી-૩૭એ,

	ટીએમવી(જીએન)-૧૩, વિકાસ, વીઆરઈ-૨, વીએલ-મગફળી-૧, બીએયુ-૧૩, આઈસીજીવી-૦૦૩૪૮, અંબર, અભય, અપૂર્વ, એએલઆર-૩, કો(જીએન)-૪, જવાહર મગફળી -૩, કાદરી-૪, કાદરી-૫, ફૂલે ઉનપ, પૃથા, રતનેશ્વર, વેમાના, વીઆરઈ(જીએન)-૫, વીઆરઆઈ(જીએન)-૬, એકે-૨૬૫, કો(જીએન)-૬ કાદરી-૭, કાદરી-૮, વીઆરઆઈ(જીએન)-૭, એમ-૫૪૮ અને સોમનાથ.
ગેરૂ	ગીરનાર-૨, જીપીબીડી-૫, આઈસીજીવી-૦૦૩૫૦, આઈસીજીવી- ૮૧૧૧૪, કાદરી હરિતાંધ્રા, સ્મૃતિ, ટીજી-૨૬, ટીજી-૩૭એ, ટીએમવી(જીએન)-૧૩, વીઆરઈ-૨, વિકાસ, આઈસીજીવી-૦૦૩૪૮, અંબર, ચિત્રા, એએલઆર-૩, કો(જીએન)-૪, ફૂલે ઉનપ, રતનેશ્વર, વીઆરઈ(જીએન)-૫, વીઆરઆઈ(જીએન)-૬, એકે-૨૬૫, કો-૬, કો(જીએન)-૫, વીઆરઆઈ (જીએન)-૭.
અગ્રકીલકાનો સૂકારો	જીજી-૮, કાદરી હરિતાંધ્રા, પ્રતાપ મગફળી-૧, પ્રતાપ મગફળી-૨, પ્રતાપ રાજ મગફળી, એસજી-૮૮, ટીજી-૨૬, ટીએમવી(જીએન)-૧૩, વિજેતા, બીએયુ-૧૩, મલ્લિકા, જીજી-૧૬, અજય, અપૂર્વ, કાદરી-૪, કાલાહસ્તી, આર-૮૨૫૧, રતનેશ્વર, વસુંધરા, વેમાના, વીઆરઆઈ(જીએન)-૬, કો(જીએન)-૫ અને દિવ્ય.
થડનો કોલવારો	ગીરનાર-૨.
કાલાહસ્તી મેલોડી	કાલાહસ્તી, પ્રસુના, તિરુપતિ-૨ અને તિરુપતિ-૩.
અફલાવિષ (બીજ વસાહતી કરણ)	ગ્રીષ્મ અને ટીકેજી-૧૮એ.

બજારમાં મળતી જંતુનાશક અને કૂગનાશક દવાઓ તેના બજાર-નામ

જંતુનાશકના સામાન્ય નામ	જંતુનાશકના બજાર-નામ
ટેબુકોનાઝોલ ૨ ડીએસ	રેક્સીલ, ટ્રીટ.
કાર્બેન્ડાઝીમ ૫૦ ડબલ્યુપી	કેમેસ્ટીન, ઝેન, ક્લીયર, બેન્ગાર્ડ, બાવીસ્ટીન, ઝૂમ, ધાનુસ્ટીન, ડેરોસલ, બેનફીલ, કાર્ઝીમ, એગ્રોઝિમ, સુપરસ્ટેન.
મેન્કોઝેબ ૮૦ ડબલ્યુપી	ઈન્ડોફીલ એમ-૪૫, ધાનુકા એમ-૪૫, એબીક એમ-૪૫, સ્પર્શ એમ-૪૫, ટાટા એમ-૪૫, સુપર એમ-૪૫.
કાર્બોસલ્ફાન ૨૫ ડીએસ	માર્શલ.
પ્રોપીકોનાઝોલ ૨૫ ઈસી	ક્લીનર, ટીલ્ટ, ટીર, સુપર પ્રોપી.
હેક્ષાકોનાઝોલ ૫ ઈસી	ડાનઝોલ, કોન્ટાફ, હેકઝોન, ટ્રીગર, સુપર હેકઝા, કેમેટ હેકઝાકોનાઝોલ.
ટેબુકોનાઝોલ ૨૫.૮ ઈસી	ફોલીક્યુર, દેવીક્યુર.
ડાયમેથોએટ ૩૦ ઈસી	તારા-૮૦૮, ટાફ્ગોર, ટીકા, રોગર, કેમોગોર, રોગરસ.
મોનોકોટોફોસ ૩૬ એસએલ	નુવાકોન, મોનોસીલ, મોનોસ્ટાર, પેરીફોસ, મોનોધાન, લુફોસ, બલવાન, મોનોકોન, બિલ્ફોસ, મોનોપ્લસ, પરમોનો, મોનોઓકેમ, મોનોકેમ, અગ્રોમોનાર, ટોપસીલ, હિલકોન.
ઈમીડાક્લોપ્રીડ ૧૭.૮ એસએલ	ઈમીગ્રો, અલ્ટિમો, ઈમિગ્રોવ્, એગ્રોમીડા, ઈમીડા પ્લસ, કોન્ફીડોર, ટાટા મિડા, હિલ મિડા.
થાયાક્લોપ્રીડ ૪૮૦ એસસી	સ્પેન્ડોઉર, કેલિપ્સો.
થાયોમિથોક્ઝામ ૨૫ ડબલ્યુજી	એકતારા, એવિડેન્ટ, સ્ટેટસ, અનંત, વિલોક્ષામ, દોતારા, સિતારા.
એસીટામેપ્રીડ ૨૦ એસપી	એસ, વાપકીલ, એમ્પાયર, નાગાર્જૂન ઈનોવા, રેકોર્ડ, એસીટાલ, હિલપ્રીડ.
ક્લોરોપાયરીફોસ ૨૦ ઈસી	ડર્સબાન, દુર્મેટ, ડનુંસ્બાણ, માર્સબાન, ટ્રાઈસેલ, ધનવાન, ફોર્સ, સ્ટ્રાઈક, ક્લાસિક, ટોપલાઈન.
ક્વીનાલ્ફોસ ૨૫ ઈસી	ઈકાલક્ષ, ફ્લેશ, સ્મેશ, શક્તિ, ધાનુલક્ષ, વજ, હિનક્વીન, એગ્રોકવીન.
પ્રોફેનોફોસ ૫૦ ઈસી	પ્રોફેન ૫૦, પ્રોફેક્ષ, કરીના, પ્રૂડેન્ટ, હિલફોસ, સેલકોન.
નોવલ્યુરોન ૧૦ ઈસી	રીમોન.

સ્પિનોસેડ ૪૫ ઈસી	ડીમાંડ, ટ્રેસર, ટાફીન
કાર્બોફ્યુરાન ૩ જી	ફ્યુરાડાન.
ફ્લુબેન્ડામાઈડ ૪૮૦ ઈસી	ફેમ.
કાર્બારીલ ૫૦ ડબલ્યુપી	સેવીન, કાવીન.
ડેલ્ટામેથ્રીન ૨.૫ ઈસી	રાવેન.
મેલાથીઓન ૫૦ ઈસી	જીથીઓન, કેથીઓન, સાયથીઓન, એગ્રોમાલા, હિમાલા.
એલ્યુમીનીયમ ફોસ્ફાઈડ ૫૬%	સેલ્ફોસ, આલ્ફોસ.
એનપીવી-સ્પોડોપ્ટેરા	સ્પોડીસાઈડ, સ્પોડોકીલ, સ્પોડોનાશ, સ્પોડોગાર્ડ.
એનપીવી-હેલીકોવર્પા	હેલીસાઈડ, હેલીકીલ, હેલીનાશ, હેલીગાર્ડ.
બીવેરીયા બેઝીયાના	માયકો જાળ, રેસર બી.બી., ડીસ્પેલ, જીમેક્ષ બાયોગાર્ડ, પીક બાદશાહ, બ્યુશકિત.
વર્ટીસિલીયમ લેકેની	મિલકીલ, પીક વેક્ટર, બાયોકેચ.
બેસિલસ થુરીજીએન્સીસ	ડેઈપેલ, ડેલ્ફીન, હોલ્ટ, બેક્ટીન, બાયો ટેક, બાયો બીટ.
ટ્રાઈકોડર્મા વીરીડી	ટ્રાઈકોમો, જીમેક્ષ ટ્રાઈકોન, પીક ટ્રાઈકો, નીપ્રોટ, ઈકો સોમ ટીવી, સંજીવિની.
ટ્રાઈકોડર્મા હાર્જીયાનમ	જીમેક્ષ ટ્રાઈકોન એચ, સરદાર ઈકો ગ્રીન, ઈકો સોમ ટીએચ.

નોંધ: આ સિવાય ઉપરોક્ત દવાઓ બીજા ઘણા બધા નામે બજારમાં મળે છે.

Blank

